

Laboratorium Podstaw Fizyki

Ćwiczenie nr 20

Temat ćwiczenia: Skalowanie termopary i wyznaczanie temperatury krzepnięcia stopu

Nazwisko i imię prowadzącego kurs: dr inż. Hajdusianek Anna

Nazwisko i imię, nr indeksu	Wołoszański Jakub Szymańska Emilia
Termin zajęć	Środa, 7:30-9:00
Kod grupy	E01-01v
Data wykonania ćwiczenia	30.10.2019
Ocena końcowa	

Zatwierdzam wyniki pomiarów

Data i podpis prowadzącego zajęcia.....

Adnotacje dotyczące wymaganych poprawek oraz daty otrzymania poprawionego sprawozdania

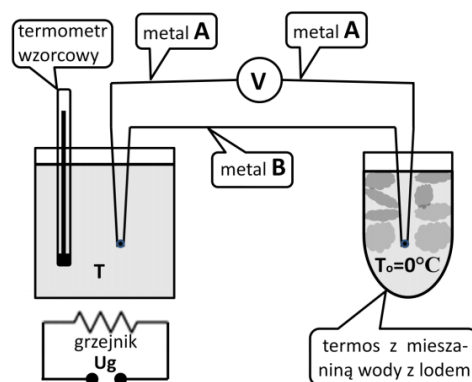
1. Wstęp

1.1. Cel ćwiczenia

- Poznanie zasady działania i obsługi termopary;
- Nauka skalowania termopary i wyznaczania jej współczynnika termoelektrycznego;
- Wyznaczenie temperatury krzepnięcia stopu Wooda.

1.2. Wykaz przyrządów

- Kuchenka elektryczna;
- Termometr;
- Naczynie do podgrzewania wody;
- Termos;
- Termopara;
- Tygiel ze stopem Wooda;
- Stoper;
- Miernik napięcia.

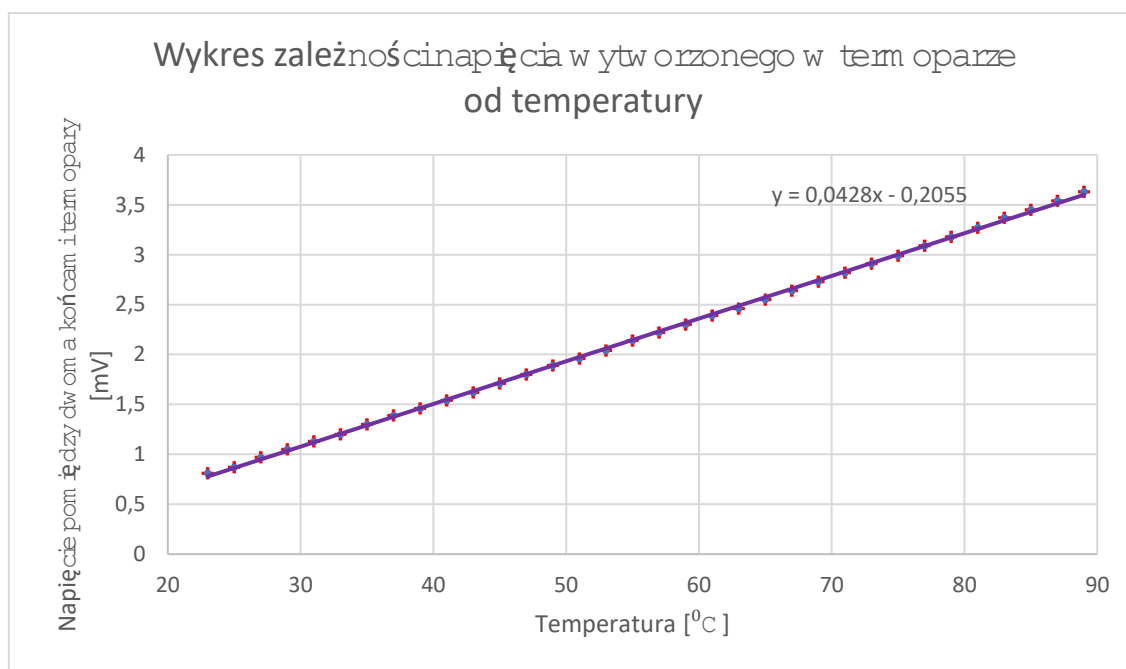

2. Wyniki i ich opracowanie

Na początku musimy wyskalować termoparę, czyli wyznaczyć jej współczynnik termoelektryczny. Jedną końcówkę termopary wkładamy do termosu z mieszaniną wody z lodem, a drugą do naczynia z wodą, które to naczynie stawiamy na kuchence elektrycznej i zaczynamy podgrzewać. Co 2°C od 23°C (temperatury pokojowej) do 89°C czytujemy wyniki z miernika napięcia, do którego podłączona jest termopara. Ze względu na problemy z miernikiem musieliśmy pozostać przy zakresie 100 mV. Niepewność pomiarów napięcia i temperatury obliczamy ze wzoru $u(x) = \frac{\Delta_p}{\sqrt{3}}$, gdzie za Δ_p przyjmujemy rozdzielczość każdego z pomiarów. W naszym przypadku dla temperatury ma ona wartość 0,1°C, a dla napięcia 0,01mV. Wówczas otrzymujemy następujące wyniki oraz ich niepewności pomiarowe (po dokonaniu odpowiednich zaokrągleń i dopasowaniu do nich wyników pomiarów):

Wyniki pomiarów - skalowanie termopary

T [°C]	u(T) [°C]	U[mV]	u(U) [mV]	α [mV/°C]	u(α)[mV/°C]
23,000	0,058	0,8100	0,0058	0,04276	0,00015
25,000		0,8700			
27,000		0,9700			
29,000		1,0500			
31,000		1,1300			
33,000		1,2000			
35,000		1,3000			
37,000		1,3900			
39,000		1,4600			
41,000		1,5400			
43,000		1,6200			
45,000		1,7100			
47,000		1,8000			
49,000		1,8900			
51,000		1,9600			
53,000		2,0400			
55,000		2,1400			
57,000		2,2200			
59,000		2,3000			
61,000		2,3900			
63,000		2,4600			
65,000		2,5500			
67,000		2,6400			
69,000		2,7300			
71,000		2,8200			
73,000		2,9100			
75,000		2,9900			
77,000		3,0900			
79,000		3,1800			
81,000		3,2700			
83,000		3,3700			
85,000		3,4500			
87,000		3,5400			
89,000		3,6300			

Na podstawie wyników i niepewności tworzymy wykres, którego punkty dopasowujemy funkcją REGLINP. Na podstawie obliczonych z funkcji wartości otrzymujemy wartość niepewności współczynnika termoelektrycznego $u(\alpha) = 0,0001458... \approx 0,00015$ [mV/°C]. Wówczas $\alpha = 0,0427563... \approx 0,04276$ [mV/°C]. Ostatecznie:

$$\alpha = (0,04276 \pm 0,00015) \text{ [mV/°C]}$$

Ze względu na problemy z miernikiem nie zdążyliśmy dokończyć pomiarów dotyczących wyznaczenia temperatury krzepnięcia stopu Wooda. W poniższej tabeli znajdują się pomiary, których zdążyliśmy dokonać, jednak żeby dokończyć sprawozdanie mieliśmy wziąć wyniki pomiarów i współczynnik termoelektryczny od innej grupy. Do obliczenia niepewności pomiaru czasu uwzględnimy jeszcze błąd eksperymentatora $\Delta_e = 0,2$ [s]. Wówczas

$$u(t) = \sqrt{\frac{\Delta_p^2}{3} + \frac{\Delta_e^2}{3}} = \sqrt{\frac{0,01^2}{3} + \frac{0,2^2}{3}} = 0,115614... \approx 0,12 \text{ [s]}$$

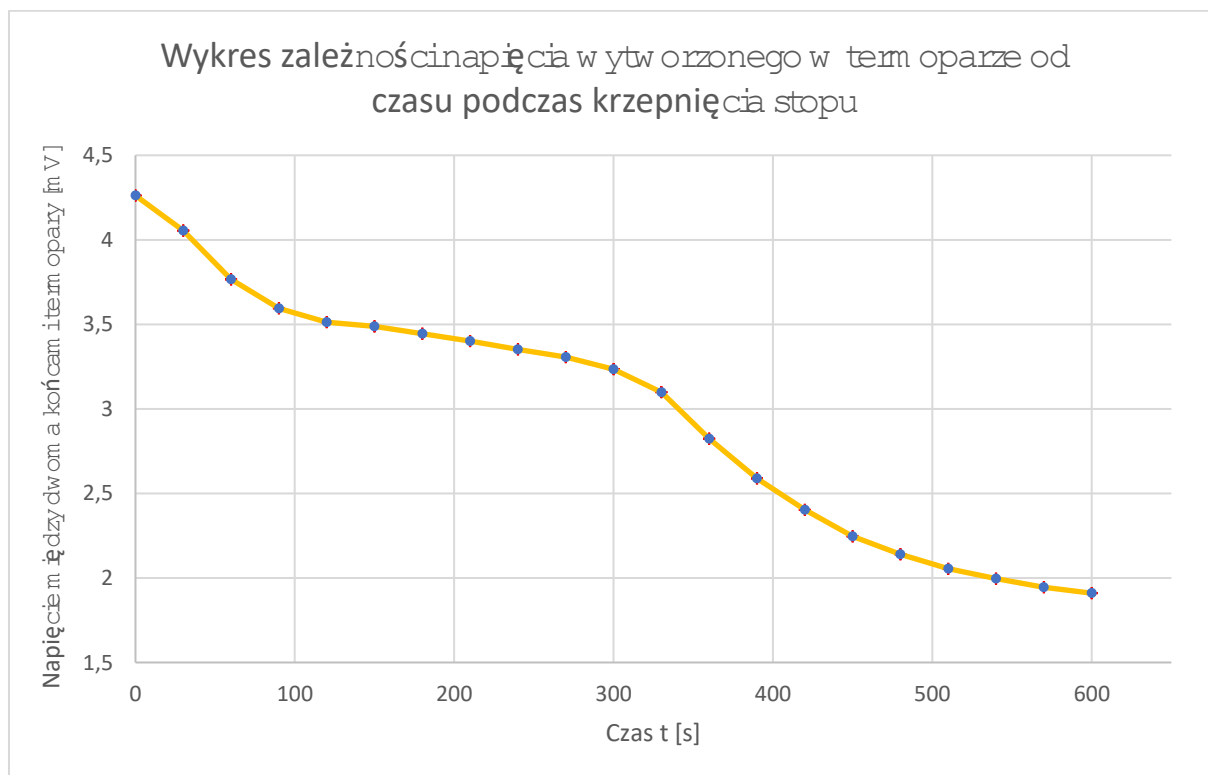
Wyniki naszych pomiarów wyznaczenia temperatury krzepnięcia

t [s]	u(t) [s]	U[mV]	u(U) [mV]
0,00	0,12	2,8600	0,0058
30,00		2,8000	
60,00		2,7600	
90,00		2,7400	
120,00		2,7300	
150,00		2,7300	

W przypadku drugiej grupy współczynnik termoelektryczny wynosi $\alpha = 0,054561 \pm 0,000100$ [mV/°C] (niedokładność $\alpha = 0,0000993... \approx 0,000100$ [mV/°C]), a wyniki pomiarów wyszły następujące (gdzie pracowali na innej rozdzielczości miernika – 0,001 mV):

Wyniki pomiarów innej grupy przy wyznaczaniu temperatury krzepnięcia

t [s]	u(t) [s]	U[mV]	u(U) [mV]
0,00	0,12	4,26200	0,00058
30,00		4,05500	
60,00		3,76600	
90,00		3,59500	
120,00		3,51300	
150,00		3,48800	
180,00		3,44500	
210,00		3,40100	
240,00		3,35200	
270,00		3,30600	
300,00		3,23500	
330,00		3,09900	
360,00		2,82400	
390,00		2,58900	
420,00		2,40300	
450,00		2,24600	
480,00		2,14000	
510,00		2,05400	
540,00		1,99600	
570,00		1,94500	
600,00		1,91000	

Do obliczenia temperatury krzepnięcia weźmiemy pod uwagę pięć punktów (wyszczególnionych w tabeli). Dla każdego z tych wartości napięć obliczamy równoważną mu temperaturę ze wzoru $U = \alpha (T - T_0)$, gdzie $T_0 = 0^\circ\text{C}$ (bo drugi koniec termopary umieszczony był w termosie z mieszaniną wody z lodem). Zatem po przekształceniu mamy $T = \frac{U}{\alpha}$. Obliczamy średnie napięcie i dzielimy przez współczynnik termoelektryczny, żeby uzyskać średnią temperaturę krzepnięcia:

$$\bar{U} = \sum_{i=1}^n \frac{U_i}{n} = \frac{3,513 + 3,488 + 3,445 + 3,401 + 3,352}{5} = 3,4398 \text{ [mV]}$$

$$T_{sr} = \frac{\bar{U}}{\alpha} = \frac{3,4398}{0,054561} = 63,04499... [^\circ\text{C}]$$

Wyniku jeszcze nie zaokrąglamy. Do obliczenia niepewności pomiaru temperatury korzystamy ze wzoru na niepewność złożoną:

$$u_c(x) = \sqrt{\sum_{j=1}^k \left(\frac{\partial f}{\partial x_j} \right)^2 u^2(x_j)}$$

$$u_c(T) = \sqrt{\left(\frac{\partial T}{\partial \alpha} \right)^2 u^2(\alpha) + \left(\frac{\partial T}{\partial U} \right)^2 u^2(U)}$$

Obliczamy odpowiednie pochodne:

$$\frac{\partial T}{\partial U} = \frac{\partial \left(\frac{U}{\alpha} \right)}{\partial U} = \frac{1}{\alpha}$$

$$\frac{\partial T}{\partial \alpha} = \frac{\partial \left(\frac{U}{\alpha} \right)}{\partial \alpha} = - \left(\frac{U}{\alpha^2} \right)$$

Pod $u(U)$ podstawiamy wcześniej obliczoną niepewność pomiarową. Nie możemy obliczyć niepewności standardowej typu A, gdyż jest za mało pomiarów, by móc o takiej mówić (bo tylko pięć). Pod $u(\alpha)$ wstawiamy obliczoną z funkcji REGLINP wartość.

$$u_c(T) = \sqrt{\left(\frac{1}{\alpha} \right)^2 u^2(\alpha) + \left(\frac{-\bar{U}}{\alpha^2} \right)^2 u^2(U)} = \sqrt{\left(\frac{1}{0,054561} \right)^2 0,000100^2 + \left(\frac{-3,4398}{0,054561^2} \right)^2 0,00058^2}$$

$$= 0,6679... [^\circ\text{C}] \approx 0,67 [^\circ\text{C}]$$

Ostatecznie otrzymujemy temperaturę krzepnięcia stopu Wooda:

$$T = (63,04 \pm 0,67) [^\circ\text{C}]$$

3. Wnioski

Współczynnik termoelektryczny termopary używanej przez nas w pierwszej części ćwiczenia wynosi $\alpha = (0,04276 \pm 0,00015) \left[\frac{mV}{^{\circ}C} \right]$, a temperatura krzepnięcia stopu Wooda wyszła $T = (63,04 \pm 0,67)[^{\circ}C]$. Odbiega ona od wartości wzorcowej równej $66,5^{\circ}C$. Powodem takiej różnicy może być refleks eksperymentatora w przypadku pomiarów czasu, niedokładność przyrządów pomiarowych, niedokładnie obliczony współczynnik termoelektryczny (w wyniku np. stopienia się lodu w termosie) lub zaokrąglenia poszczególnych wyników działań.